

Een tweesprong

In het voorjaar van 2018 vertelde Facebook-COO Sheryl Sandberg de wereld dat we ‘heel wat beter af zouden zijn als de helft van alle landen en bedrijven werd gerund door vrouwen en de helft van alle gezinnen door mannen’ en dat ‘we niet zouden mogen rusten tot we dat doel hebben bereikt’. Als boegbeeld van het ondernemingsfeminisme had Sandberg daarvoor al naam en faam (en een flinke duit) verzameld door vrouwen aan te sporen om ‘op te klimmen’ (*Lean In*¹) tot de raden van beheer van bedrijven. Als voormalig kabinetschef van de Amerikaanse minister van Financiën Larry Summers – de man die Wall Street dereguleerde – had ze ook geen scrupules om vrouwen te overtuigen dat met ellebogenwerk carrière maken in de zakenwereld de snelweg is naar gendergelijkheid.

1 Zo luidt de titel van een boek van Sheryl Sandberg.

En net in die lente van 2018 legde een militante vrouwenstaking Spanje plat. Samen met meer dan 5 miljoen betogers riepen de initiatiefnemers van de 24-urige vrouwenstaking op tot 'een samenleving die vrij is van seksistische onderdrukking, uitbuiting en geweld', tot rebellie en tot 'strijd tegen het bondgenootschap van patriërchaat en kapitalisme dat ons dicteert gehoorzaam, onderdanig en stil te zijn'. En toen de zon boven Madrid en Barcelona onderging kondigden de stakende vrouwen aan: 'Op 8 maart kruisen we de armen en leggen we alle productieve en reproductieve activiteiten stil.' Ze voegden eraan toe dat ze 'geen slechtere arbeidsomstandigheden meer zouden accepteren dan mannen noch dat ze minder betaald zouden worden voor hetzelfde werk'.

Deze twee stemmen vertegenwoordigen totaal tegengestelde wegen voor de feministische beweging. Aan de ene kant zien Sandberg en co. het feminisme als de marionet van het kapitalisme. Ze willen een wereld waarin de organisatie van de uitbuiting op de werkplek en de onderdrukking in heel het sociale leven netjes wordt gedeeld tussen de mannen en vrouwen van de heersende klasse. Dit is een opmerkelijke visie van gelijkere kansenonderdrukking: een visie die de gewone

mensen vraagt om in naam van het feminisme blij en dankbaar te zijn dat het een vrouw is en niet een man die hun vakbond basht, die een drone bestuurt om hun ouders te vermoorden of die hun kind in een kooi aan de grens opsluit. Als tegenpool van het liberale feminisme van Sandberg eisen de initiatiefnemers van de *huelga feminista* dat er een einde komt aan het kapitalisme: het systeem dat bazen creëert, landsgrenzen trekt en drones produceert om die te bewaken.

Deze twee visies op feminisme plaatsen ons voor een tweekop en de weg die wij kiezen heeft verstrekkende gevolgen voor de mensheid.

De ene weg leidt naar een dolgedraaide planeet waar menselijk leven alleen maar miserie wacht, mogelijk totaal onherkenbaar verandert of zelfs onmogelijk wordt. De andere weg leidt naar het soort wereld waar de mensheid altijd van heeft gedroomd: een rechtvaardige wereld waarin de rijkdom en de natuurlijke hulpbronnen worden gedeeld door allen en waar gelijkheid en vrijheid een uitgangspunt zijn en niet een streefdoel.

Het contrast kan niet groter zijn. Maar wat de keuze voor ons nu zo urgent maakt, is dat er geen realistische middenweg meer is. Dat dergelijke alternatieven niet meer bestaan, wijten we aan het neoliberalisme: deze bijzonder roofzuchtige vorm

van financierskapitalisme die de laatste veertig jaar de hele wereld heeft gedomineerd. Die de lucht heeft vervuild, elk streven naar een democratisch bestuur geridiculiseerd, ons aanpassingsvermogen tot het uiterste opgerekt en de levensomstandigheden voor de grote meerderheid verslechterd. Deze nieuwe vorm van kapitalisme heeft de sociale strijd gesaboteerd en elke redelijke inspanning om bescheiden hervormingen te bekomen doen ontaarden in harde gevechten om te overleven. In dergelijke omstandigheden kunnen we niet langer onverschillig en passief blijven en moeten feministen kant kiezen. Blijven we streven naar gelijkekansenonderdrukking terwijl de planeet in brand staat? Of maken we ons een nieuwe voorstelling van genderrechtvaardigheid op een antikapitalistische leest – een die ons doorheen de huidige crisis voert naar een nieuwe samenleving?

Dit manifest is een opdracht voor de tweede weg, een weg die we nodig en realistisch vinden. Een antikapitalistisch feminisme is vandaag denkbaar geworden, ook al omdat de politieke elites overal in de wereld hun geloofwaardigheid zijn kwijtgespeeld. Dat geldt niet alleen voor de centrumlinkse en de centrumrechtse partijen die dat neoliberalisme hebben gepromoot – en

die nog slechts verfoeide schaduwen zijn van hun vroegere zelf – maar ook voor het ondernemingsfeminisme à la Sandberg dat zijn laagje ‘progressief’ vernis intussen heeft verloren. Het liberale feminisme kende zijn Waterloo bij de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2016 toen de enorm opgeblazen kandidatuur van Hillary Clinton er niet in slaagde vrouwelijke kiezers te enthousiasmeren. Logisch, want Clinton stond symbool voor de alsmaar diepere kloof tussen de elitevrouwen die tot de hoogste functies opklimmen en de grote meerderheid van de vrouwen die geen verbeteringen zien in hun reële leven.

Clintons nederlaag is voor ons een wake-up-call. Ze legde het faillissement van het liberale feminisme bloot en creëerde daarmee een opening voor links. In de leemte die de neergang van het liberalisme naliet hebben wij een kans om een ander feminisme op te bouwen: een feminisme dat de echte uitdagingen voor vrouwen totaal anders omschrijft, dat zich tot andere klassen richt en andere waarden verdedigt, waarden die radicaal en revolutionair zijn. Dit manifest is onze bijdrage om dat ‘andere’ feminisme te promoten. We schrijven dit niet om een verzonnen Utopia te schetsen, maar om de weg af te bakenen die we op moeten gaan om een rechtvaardige samenleving

te bereiken. We willen duidelijk maken waarom feministen de weg van de vrouwenstakingen moeten kiezen, waarom we ons met andere antikapitalisten en andere antisysteembewegingen moeten verenigen en waarom onze beweging een feminisme voor de 99 procent moet worden. Alleen zo, door ons te verbinden met antiracisten, milieuactivisten en voorvechters van de rechten van werkende mensen en migranten, kan het feminisme de uitdaging van onze tijd aangaan. Door resoluut het dogma van het ‘opklimmen’ en het feminisme van de 1 procent af te wijzen kan ons feminisme een baken van hoop worden voor alle anderen.

Wat ons vandaag de moed geeft om hieraan te beginnen is de nieuwe golf van militant feministisch activisme. Dit is niet het ondernemingsfeminisme dat zo rampzalig is gebleken voor werkende vrouwen en dat nu in een sneltreinvaart aan geloofwaardigheid verliest. Dat is zeker ook niet het ‘microkredietfeminisme’ dat beweert vrouwen in het zuidelijk halfrond te ‘empoweren’ door ze minieme leningen toe te staan. Wat ons hoop geeft zijn de internationale feministische vrouwenstakingen van 2017 en 2018. Het zijn deze stakingen en de steeds meer gestructureerde bewegingen die zich parallel daarmee ontwikkelen, die eerst

de inspiratie en vandaag de belichaming zijn van een feminisme voor de 99 procent.